

4. Про засади внутрішньої та зовнішньої політики: Закон України № 2411-VI від 1 липня 2010 року // ВВР України. – 2010. – № 40. – Ст. 527.

5. Савчук О. Аудіовізуальна підтримка студентів в процесі навчання у ВНЗ: зб. наук. пр. / О. Савчук // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Ушинського. – Одеса, 2010. – № 3-4. – С. 10-15.

6. Савчук О. Впровадження інтегративних технологій навчання у вищі навчальні заклади під час викладання дисципліни «Безпека життєдіяльності»: матеріали міжнар. науково-метод. конф. [«Теорія та практика управління педагогічним процесом»], (19-21 червня 2014 р.). – Одеса: Атлант, ВОІ СОГУ, 2014 – С.1 44-149.

7. Савчук О. Методологічні основи викладання дисципліни «БЖД» у вищому навчальному закладі / О. Савчук // наук. метод. журнал «Освітній простір. Глобальні, регіональні та інформаційні аспекти». – Вип. 1(19). – Чернівці: Наша книга, 2015. – С. 65-68.

8. Savchuk O. Culturological approach to the formation of future teachers' personal safety: VI International Forum "Modern tendencies in the Pedagogical Science of Ukraine and Israel: the way to integration" / Sound Ukrainian National Unaversity named after K.D. Ushynsky, Odessa, Ukraine, october 15-16, 2015.

9. Словник психолого-педагогічних термінів і понять (на допомогу працівнику сільської школи) / [укл. Ю. Буган, В. Уруський]. – Тернопіль: ТОКІППО, 2001. – 179 с.

УДК 37.013.77:[33-051:81 243]

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ТЛУМАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТЬ «ГОТОВНІСТЬ» ТА «УСТАНОВКА» У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛАХ ТА НАУКОВИХ ПРАЦЯХ

Тинкалюк О.В., к. пед. н.,
доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів
Львівський національний університет імені Івана Франка

У статті здійснено порівняння підходів до трактування сутності понять «готовність» та «установка» у психолого-педагогічних працях. З'ясовано, що їх вивчення здійснювалось науковцями у різних напрямках, кожен із яких представляє інтерес для нашого дослідження. Проведений аналіз цього аспекту проблеми засвідчив, що наявні розробки є недостатніми для розуміння ключового поняття нашого наукового пошуку «готовність майбутніх фахівців природничих спеціальностей до професійного іншомовного спілкування». Визначено стан сформованості готовності студентів-випускників природничих спеціальностей до професійного іншомовного спілкування.

Ключові слова: *готовність, установка, готовність майбутніх фахівців природничих спеціальностей до професійного іншомовного спілкування.*

В статье осуществлено сравнение подходов к трактовке сущности понятий «готовность» и «установка» в психолого-педагогических трудах. Выяснено, что изучение указанных понятий осуществлялось учеными в разных направлениях, каждый из которых представляет интерес для нашего исследования. Анализ этого аспекта проблемы показал, что имеющиеся исследования являются недостаточными для понимания ключевого понятия нашего научного поиска «готовность будущих специалистов естественных специальностей к профессиональному иноязычному общению». Определено состояние сформированности готовности студентов-выпускников естественных специальностей к профессиональному иноязычному общению.

Ключевые слова: *готовность, установка, готовность будущих специалистов естественных специальностей к профессиональному иноязычному общению.*

Tynkaliuk O.V. A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE INTERPRETATION OF THE CONCEPTS READINESS AND ATTITUDE IN PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL REFERENCE SOURCES AND SCIENTIFIC WORKS

A comparison of approaches to interpretation of the concepts "readiness" and "attitude" in psychological and pedagogical works is implemented in the article. It is found out that the study of these concepts was carried out by the scientists in different directions, each of which is of great interest for us. The analysis of this aspect of the problem showed that today in the scientific literature, the essence of "readiness of natural faculties' students to professional foreign language communication" is not covered enough. Detailed clarification of the nature of this category enables us to give the definition of the key concept of research. The state of graduates' readiness to professional foreign language communication was determined in the article.

Key words: *readiness, attitude, readiness of the future specialists of natural sciences to professional foreign language communication.*

Постановка проблеми. Інтеграція України в європейський освітній простір та розширення міжнародних зв'язків у сферах науки, техніки та виробництва зумовили появу нових вимог до іншомовної підготовки майбутніх фахівців немовних спеціальностей. З огляду на це, для забезпечення конкурентоздатності на світовому ринку праці Україні потрібні фахівці не лише з високою професійною підготовленістю, а й із готовністю на високому фаховому рівні спілкуватися з представниками різних іноземних структур, які належать до іншого мовного середовища та культури. Отже, безперечна актуальність проблеми зумовила вибір теми дослідження.

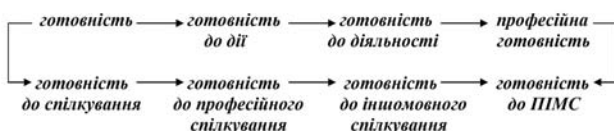
Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням готовності до різних видів діяльності у психолого-педагогічних науках присвячено багато праць. В Україні зазначена тема досліджувалася такими науковцями: І.Я. Глазкова, Г.С. Костюк, Л.Ф. Ліненко, В.О. Моляко, О.Г. Мороз.

Поняття «готовність» та «установка» глибоко досліджувалось науковцями близького та дальнього зарубіжжя: О.Г. Асмолов, В.М. Мясищев, В.О. Сластьонін, І.Ф. Ісаєв, О.І. Міщенко, Є.М. Шиянов, Г.В. Олпорт, В.І. Томас, М.І. Дяченко, Л.О. Кандибович розробляли її на різних рівнях.

Дослідження наукових праць (М.М. Галицька, Л.П. Гапоненко, Т.В. Колбіна, Н.В. Логутіна, О.І. Літківа, Ю.О. Ніколаєнко та ін.) свідчать, що поняття «готовність до професійного іншомовного спілкування» в науковій літературі трактується неоднозначно та потребує подальшого уточнення.

З метою глибокого розкриття сутнісної характеристики поняття «готовність до професійного іншомовного спілкування» (далі – ПІМС), що є головним у категоріальному апараті нашого дослідження, з'ясуємо суть визначень «готовність» та «установка».

Для розкриття категоріальної сутності поняття «готовність до ПІМС» варто поетапно розкрити зміст готовності через низку взаємопов'язаних понять:

Постановка завдання: на підставі аналізу головних методологічних підходів теоретично осмислити сутність понять «готовність» та «установка» у психолого-педагогічних дослідженнях; визначити категоріальну сутність поняття «готовність фахівців природничих спеціальностей до ПІМС»; експериментально перевірити стан сфор-

мованості готовності студентів-випускників природничих спеціальностей до ПІМС.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналізуючи літературу з даної проблеми, варто зазначити, що існують різні підходи до розуміння поняття «готовність». У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» **готовність** пояснюють як *стан готового*, тобто такого, що зробив необхідне приготування, підготувався до чогось, висловлює згоду, схильність чи виявляє бажання зробити що-небудь [2, с. 194].

У наукових психологічних і педагогічних джерелах **готовність** розуміють як: активної особистості, що відображає стан завдання та умови його майбутнього виконання [6]; особливий психічний стан, що передбачає наявність у суб'єкта образу структури певної дії, постійної спрямованості його свідомості на виконання, сукупності професійно зумовлених вимог до особистості [6, с. 33]. Для розуміння сутності **готовності** заслуговує на увагу трактування її як первинної фундаментальної умови успішного виконання будь-якої діяльності [6, с. 49], *установки* на виконання дії [6, с. 18].

Під поняттям «**установка**» розуміють: стан особистості; момент її динамічної визначеності, пов'язаний із реакцією людини на вплив ситуації, у якій їй треба вирішувати завдання; своєрідну форму спрямованості особистості, завдяки якій відбувається об'єднання потреб і ситуації, коли вони вдовольняються [6, с. 18]. Дослідник О.Г. Асмолов виокремлює три **рівні** установок:

1) **смісловий** (форма вираження особистісного смислу у вигляді готовності до виконання в певний спосіб спрямованої діяльності, що актуалізується мотивом діяльності та виступає провідним рівнем настановного регулювання діяльності) [1, с. 62–63];

2) **цільовий** (готовність суб'єкта здійснити передусім те, що відповідає поставленій перед ним меті, яка виникає після одержання завдання) [1, с. 76];

3) **операціональний** (готовність до здійснення певного способу дії, що виникає у процесі вирішення завдання на основі врахування умов наявної ситуації через пригадування, яке спирається на застосування механізмів пам'яті про минулий досвід поведінки в подібних ситуаціях) [1, с. 84]. Зауважимо, що до смислових установок, які діють на основі мотивації досягнення успіху в професійній діяльності, належать професійні установки, що виражають особистісну активність фахівця під час ПІМС.

Під **професійними установками** (лат. *profiteor* – «об'являю своєю справою») ро-

зуміють *систему орієнтацій* суб'єкта професійного розвитку на соціальні потреби щодо присвоєння професійної діяльності, *психологічну готовність* до вирішення специфічних задач входження у професію [10, с. 282].

Значний інтерес має пояснення зарубіжними дослідниками взаємозв'язку готовності та установки. Так, Г.-В. Олпорт визначає **установку** як *стан* психологічної готовності, що складається на основі досвіду та здійснює спрямовуючий і динамічний вплив на реакції індивіда щодо всіх об'єктів або ситуацій, із якими він пов'язаний [20, с. 810]. В.І. Томас вважає, що готовність є одним із регуляційних механізмів поведінки людини, її діяльності, і робить акцент на установці щодо цінностей соціального світу. Отже, **соціальна установка** – це суб'єктивна *спрямованість* індивіда на ті чи інші цінності, що вказують на певні соціально усталені способи поведінки. Готовність людини діяти у такий спосіб в окремих ситуаціях зумовлена її ціннісними орієнтаціями. Під впливом мотиву така готовність перетворюється на активну діяльність [21], що має важливе значення для формування готовності майбутніх фахівців до ПІМС.

У педагогічних наукових джерелах також знаходимо різні тлумачення сутності поняття «*готовність*». Так, М.М. Галицька розглядає його як: цілісну, багатоступеневу *систему*; складне особистісне *утворення*, яке має свої закони існування та розвитку; необхідну *стартову передумову* діяльності, що передбачає наявність складних структурних елементів, які у своїй сукупності створюють необхідні умови для майбутньої діяльності [3, с. 37].

У наукових працях [5; 11; 13] у трактуванні готовності простежується інтегрований підхід. Зокрема, О.І. Літікова під **готовністю** розуміє *інтегровану властивість*, що забезпечує майбутньому фахівцю спроможність ефективно використовувати певну систему навичок, методів, прийомів і способів професійної діяльності [13, с. 5].

Досліджуючи в дисертації підготовку педагога до організації навчального діалогу в професійній діяльності, І.Я. Глазкова дещо ширше визначає сутність цього поняття. У її трактуванні **готовність** – це безпосередній *результат професійної підготовки*, складне *інтегративне особистісне утворення*, що забезпечує доцільність та можливість організації суб'єкт-суб'єктного спілкування й охоплює мотиви, ціннісні орієнтації, відносини, інтереси, професійні знання, уміння та рефлексивну поведінку суб'єкта [5, с. 10].

Аналізуючи сутність цього поняття, беремо до уваги те, що вчені акцентують на

двох **аспектах** готовності: *готовність як характеристика особистості* (розрізняють довготривалу і ситуативну готовності); *готовність як психічний стан* (розрізняють стійку, довготривалу і тимчасову готовності) [6, с. 20]. **Довготривала готовність** є *стійким комплексом особистісних, професійно важливих якостей*, необхідних для успішної діяльності. Ця система існує постійно і є провідною передумовою регулювання діяльності загалом. **Ситуативна готовність** – *активно-дієвий стан особистості, функціональна структура*, що виникає від взаємодії зі структурою зовнішнього прояву [8, с. 145]. Ми вважаємо, що готовність майбутніх фахівців до ПІМС може проявлятися і як довготривала, і як ситуативна. Вона може бути і стійкою, довготривалою, і тимчасовою, що тісно взаємопов'язані між собою.

Аналіз наукових літературних джерел за темою дослідження дав змогу виявити різні тлумачення сутності базового поняття. Найпоширенішими є **підходи**, згідно яких **готовність** визначають як: певний *стан* особистості [6; 21]; необхідну *умову* успішного виконання певного виду діяльності [3; 6]; *установку* на певну поведінку, виконання дії [1; 7; 10]; *інтегровану систему особистості, якість, властивість* тощо [13].

Робота фахівців природничих спеціальностей пов'язана з виконанням різних дій (інтелектуальних, практичних, комунікативних), спрямованих на реалізацію професійних функцій, зокрема, й у процесі спілкування в іншомовному середовищі. **Готовність до дії** І. Кондаков визначає як *стан* мобілізації психофізичних систем людини, що забезпечують ефективно виконання дій; *форму установки*, що характеризується спрямованістю на виконання тієї чи іншої дії [10, с. 96].

Зауважимо, що ПІМС фахівця пов'язане не тільки з виконанням певних дій, відповідно до функціональних обов'язків, але й передбачає встановлення різноманітних контактів, зумовлених потребами спільної професійної діяльності. З цього погляду значний інтерес представляє визначення сутності готовності до діяльності на основі функціонального підходу. Т.В. Колбіна у структурі діяльності виокремлює *суб'єкт, об'єкт та активність людини*

[9, с. 212]. За М.І. Дьяченком, Л.О. Кандибовичем, **готовність до діяльності** – це цілеспрямоване *вираження* особистості, що включає її переконання, погляди, зв'язки, мотиви, почуття, вольові й інтелектуальні якості, знання, навички, уміння, установки на певну поведінку [6, с. 4].

Одним із найпоширеніших у наукових дослідженнях є поняття «*психологічна готовність до діяльності*». О.Г. Асмолов аналізоване поняття розглядає з двох *позицій*, відповідно до яких психологічна готовність до діяльності є:

1) *передумовою* для виконання різних видів діяльності;

2) *результатом* виконання цих видів діяльності (навчальної, професійної тощо) [1].

Беручи до уваги залежність ефективності професійної діяльності від психічного стану особистості, дослідники ([6; 16; 20]) визначають готовність у зв'язку із психічними функціями. **Психологічну готовність до діяльності** розуміють як особливий стан, що займає проміжне положення між психічними процесами і якостями особистості, створює загальний функціональний рівень, на тлі якого розвиваються процеси, необхідні для забезпечення результативності професійної діяльності [16, с. 114–115].

Актуальним у контексті дослідження готовності майбутніх фахівців природничих спеціальностей до професійної діяльності на засадах особистісно-діяльнісного підходу є врахування багатомірної структури особистості. Ознайомлення з працями науковців [6; 15] засвідчує, що автори розглядають **психологічну готовність до діяльності** як стійке, багатоаспектне утворення особистості, що дає їй змогу успішно виконувати різні види діяльності.

Значний інтерес у вивченні цього питання представляють також наукові праці [6; 7; 11; 15; 19], у яких автори висловлюють погляди на готовність до діяльності як своєрідну форму відображення суб'єктом професійної діяльності, за межами якого вона виникнути не може. Зокрема, вона передбачає цілеспрямовану підготовку студента з метою набуття ним досвіду майбутньої професійної діяльності. У такому контексті йдеться про формування професійної готовності студентів, що представляє для нас значний інтерес із погляду професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців.

Під **психологічною готовністю студента-випускника** розуміють: професійно важливу особистісну *якість* і суттєву *передумову* ефективності його діяльності після закінчення вищого навчального закладу; *вирішальну умову* швидкої адаптації до умов праці, подальшого професійного вдосконалення кваліфікації майбутнього спеціаліста [7, с. 315]. Психологічна готовність центрує всі види готовності, виражається в єдності професійно важливих якостей і спрямована на майбутню діяльність [7, с. 314].

Обидва види готовності – професійна та психологічна – знаходяться в єдності і взаємодіють у процесі діяльності [18, с. 481]. За Є.С. Рапацевичем, **професійна готовність студента** – інтегративна особистісна якість і суттєва передумова ефективної діяльності після закінчення ВНЗ, важливим компонентом якої є психологічна готовність, що може виступати як у вигляді стійких установок, так і у вигляді психічного стану [18, с. 481].

Аналогічні підходи простежуємо у педагогічних дослідженнях. **Готовність** до професійної діяльності науковці тлумачать як: цілісне стійке *утворення*, що мобілізує особистість до включення у професійну педагогічну діяльність і є результатом позитивного, усвідомленого ставлення особистості до неї [12, с. 29]; інтегративну *якість* особистості, що виявляється у формах активності та дозволяє виконувати завдання професійної діяльності, прогнозувати шляхи підвищення продуктивності роботи у професійному напрямі [11, с. 5].

М.І. Дьяченко слушно зазначає, що професійна готовність допомагає спеціалістові успішно виконувати свої обов'язки, правильно використовувати власні знання та досвід, зберігати самоконтроль і перебувати у разі появи непередбачених перешкод [7, с. 315]. Вона є передумовою цілеспрямованої діяльності і метою тривалого процесу формування фахівця [6, с. 108].

На позначення професійної готовності дослідники використовують також поняття «*готовність до праці*», трактуючи його в таких значеннях:

1) **готовність до праці будь-якої** як *результат* трудового виховання з раннього дитинства, що виражається у бажанні працювати, усвідомленні необхідності брати участь у спільній трудовій діяльності;

2) потреба у праці конкретизується у **готовність до праці визначеної**, що стала професією як результат фахового навчання та виховання і підсумок не лише професійного розвитку, а й соціальної зрілості людини;

3) **готовність до праці**, безпосередньо нагальній у відомих або можливих умовах, як **результат психологічної підготовки** і мобілізації

[19, с. 37]. Психологічна готовність до праці знаходиться в єдності з професійною готовністю і взаємодіє з нею в процесі діяльності [7, с. 314]. За В.О. Моляко, така готовність виявляється в основних **формах**:

1) ситуативна;

2) більш чи менш стійкий стан;

3) стабільна характеристика людини в досить широкому часовому діапазоні [15, с. 43].

Отже, теоретичне осмислення наукових літературних джерел засвідчує, що у визначенні сутності проаналізованих понять («готовність до діяльності», «психологічна готовність до діяльності», «професійна готовність») простежуються такі головні **методологічні підходи: функціональний**, за яким її розглядають як певний стан психічних функцій людини, формування яких забезпечує ефективність її діяльності ([20]); **особистісно-діяльнісний**, на засадах якого її сутність розуміють як *систему важливих якостей, властивостей* особистості, сформованість яких дає їй змогу досягати високих результатів діяльності ([15]).

З метою з'ясування сутності ключового поняття дослідження («готовність до ПІМС») нас цікавили наукові праці, у яких розглядалась сутність інших понять («готовність до професійного спілкування», «готовність до іншомовного спілкування», «готовність до ПІМС»).

Аналіз наукових літературних джерел засвідчує, що одні дослідники (Л.П. Гапоненко) трактують **готовність спеціалістів до іншомовного спілкування** як *складне особистісне утворення*, що містить у собі усвідомлене використання студентами іншомовного спілкування як способу професійної взаємодії та засобу обміну інформацією, практичні вміння реалізації комунікативної взаємодії іноземною мовою, та спрямоване на підвищення рівня професіоналізму майбутнього фахівця [4, с. 74].

Інші ж науковці трактують сутність цього поняття з позицій інтегрованого та особистісного підходів, визначаючи **готовність до іншомовного спілкування** як *інтегративну професійну характеристику особистості*, що визначає рівень професіоналізму фахівця щодо його іншомовної комунікативної компетенції та включає потреби, мотиви, психологічні якості, предметні та інтелектуальні знання, уміння й навички, які дозволяють успішно використовувати іноземну мову для виконання професійних завдань [3, с. 71].

У своїх наукових працях Н.В. Логутіна і Ю.О. Ніколаєнко на позначення професійного спілкування в іншомовному середовищі вводять поняття **готовність до ПІМС**, під яким розуміють: інтегративну особистісну *якість*, якою визначається здатність налагоджувати продуктивні комунікативні контакти з партнерами за їхньою спільною діяльністю, ефективно використовувати вербальні й невербальні засоби іншомовного спілкування [14, с. 59]; складне особистісне *утворення*, що сприяє ефективній

взаємодії фахівців у професійній сфері нерідного лінгвокультурного соціуму [17, с. 9].

Зазначимо, що на цьому етапі дослідження під **готовністю студентів природничих спеціальностей до ПІМС** ми розумітимемо *особливу інтегративну якість фахівця, цілісну сутність якої становить взаємодія, взаємопроникнення та рівень сформованості мотиваційного, когнітивного, операційно-діяльнісного й оцінно-рефлексивного компонентів, що дає йому можливість успішно використовувати іноземну мову для виконання професійних завдань*.

Для проведення дослідження з метою визначення *стану готовності* студентів-випускників до ПІМС використовувались розроблені нами анкети та тести: діагностування рівня сформованості знань про ПІМС; визначення рівня сформованості когнітивного компонента готовності; вивчення стану сформованості оцінно-рефлексивного компонента. Проведене нами опитування дозволило з'ясувати, що студенти випускних курсів під час навчання у ВНЗ опанували всіма видами іншомовної мовленнєвої діяльності, що дозволяє їм розуміти іноземну мову та користуватися нею як засобом спілкування в усній та письмовій формах у сферах побутового та професійного спілкування, читати, перекладати і переказувати невеликі тексти побутової та фахової тематики, користуватися іншомовними довідковими джерелами.

Вивчення ж стану сформованості готовності випускників природничих спеціальностей дозволило виявити її невисокий рівень, що актуалізує проблему формування готовності майбутніх фахівців природничих спеціальностей до ПІМС. Так, свій рівень готовності до ПІМС вважають: високим – 52 особи (13,7%); достатнім – 86 осіб (22,6%); середнім – 104 особи (27,4%); низьким – 138 осіб (36,3%). Зазначимо, що 219 осіб (57,6%) студентів засвідчили недостатній рівень сформованих умінь і навичок іншомовного спілкування на професійні теми, що є однією з головних проблем нашого дослідження. Водночас близько 319 осіб (84%) студентів-випускників переконані, що готовність до ПІМС є показником професійності, а оволодіння іншомовною комунікативною компетентністю та іншомовною професійною комунікативною компетентністю є обов'язковим для сучасних фахівців. Студенти-випускники вважають доцільною ідею розроблення навчально-методичного комплексу та впровадження спецкурсу «Основи професійного іншомовного спілкування фахівців немовних спеціальностей». Зауважимо, що 302 особи (79,4%) вважають ПІМС необхідним складником майбутньої професійної діяльності, яке займає: провідне міс-

це - 175 осіб (46,1%), другорядне – 127 осіб (33,4%), 78 осіб (20,5%) – не важливе місце.

Висновки з проведеного дослідження. Підсумовуючи, зазначимо, що уявлення студентів п'ятих курсів про готовність до ПІМС загалом не конкретизоване. Проте позитивним є те, що вони усвідомлюють важливість таких складових готовності, як потреби, мотиви, інтереси, прагнення, цілі; ставлення до ПІМС; практичні уміння й навички реалізації комунікативної взаємодії; іншомовні знання, знання базових дисциплін та хороший рівень професійної підготовки; необхідність оволодіння низкою професійних, особистісних та комунікативних якостей. Таким чином, вузько трактуючи поняття «готовність до ПІМС», а відповідно, і його складові, студенти недостатньою мірою розуміють його сутність та змістові характеристики. Здійснення аналізу психологічних та педагогічних літературних джерел за темою дослідження дало змогу виявити різні підходи до визначення сутності понять «готовність» і «установка» та запропонувати своє тлумачення категорії «готовність студентів природничих спеціальностей до ПІМС».

Перспективи подальших розвідок. У ході подальшого наукового пошуку запропоноване нами визначення буде уточнене на основі дослідження інших аспектів окресленої проблеми. Перспективами вважаємо впровадження спецкурсу для студентів третіх–четвертих курсів «Основи професійного іншомовного спілкування фахівців неможливих спеціальностей» у процес професійної іншомовної підготовки студентів природничих спеціальностей Львівського національного університету імені Івана Франка.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Асмолов А.Г. Деятельность и установка / А.Г. Асмолов. – М.: МГУ, 1979. – 151 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел]. – К.: Ірпінськ: ВТФ Перун, 2004. – 1440 с.
3. Галицька М.М. Формування у студентів вищих навчальних закладів сфери туризму готовності до іншомовного спілкування: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / М.М. Галицька. – Київ, 2007. – 286 с.
4. Гапоненко Л.П. Формування готовності студентів вищих педагогічних закладів до іншомовного спілкування: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Л.П. Гапоненко. – Кривий Ріг, 2003. – 203 с.
5. Глазкова І.Я. Підготовка майбутнього вчителя до організації навчального діалогу в професійній діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / І.Я. Глазкова. – Харків, 2004. – 20 с.
6. Дьяченко М.И. Психологические проблемы готовности к деятельности / М.И. Дьяченко, Л.А. Кандыбович. – Минск: БГУ, 1976. – 175 с.
7. Дьяченко М.И. Психология высшей школы: Учеб. пособие / М.И. Дьяченко, Л.А. Кандыбович. – [3-е изд., перераб. и доп.]. – Мн.: Университетское, 1993. – 368 с.
8. Карамушка Л.М. Психология освітнього менеджменту: [навч. посібн.] / Л.М. Карамушка. – К.: Либідь, 2004. – 424 с.
9. Колбіна Т.В. Формування міжкультурної комунікації майбутніх економістів теоретико-методологічний аспект: монографія / Т.В. Колбіна. – Х.: ІНЖЕК, 2008. – 392 с.
10. Кондаков И.М. Психология. Иллюстрированный словарь / И.М. Кондаков. – СПб.: ЕВРОЗНАК, 2003. – 512 с.
11. Кулакова М.В. Формування готовності до професійної діяльності в майбутніх фахівців у вищих морських навчальних закладах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / М.В. Кулакова. – О., 2006. – 20 с.
12. Ліненко Л.Ф. Теорія і практика формування готовності студентів педагогічних вузів до професійної діяльності: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: спец. 13.00.01 «Теорія і історія педагогіки»; 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л.Ф. Ліненко. – К., 1996. – 44 с.
13. Літківа О.І. Підготовка майбутніх фахівців економічних спеціальностей у системі диференційованого навчання іноземних мов: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04. «Теорія і методика професійної освіти» / О.І. Літківа. – К., 2008. – 20 с.
14. Логутіна Н.В. Формування готовності до професійного іншомовного спілкування у майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Н.В. Логутіна. – Вінниця, 2006. – 212 с.
15. Моляко В.О. Психологічна готовність до творчої праці / В.О. Моляко – К.: Знання, 1989. – 48 с. – (Сер. 7 «Педагогічна»; № 9).
16. Мясичев В.Н. О взаимосвязи общения, отношения и обращения как проблемы общей и социальной психологии / В.Н. Мясичев // Социально-психологические и лингвистические характеристики форм общения и развития контактов между людьми: Тезисы всесоюзного симпозиума. – Л., 1970. – С. 114 – 115.
17. Ніколаєнко Ю.О. Підготовка студентів аграрних спеціальностей до професійного спілкування в іншомовному середовищі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Ю.О. Ніколаєнко. – Київ, 2009. – 20 с.
18. Педагогика: Большая современная энциклопедия / [сост. Е.С. Рапаевич]. – Минск: Современное слово, 2005. – 720 с.
19. Шадських Ю.Г. Психологія: Короткий навчальний словник: терміни і поняття / Ю.Г. Шадських, В.М. Піча. – Львів: Магнолія, 2006, 2008. – 276 с.
20. Allport G.W. Attitudes. In: C. Murchison (ed.), Handbook of Social Psychology / G.W. Allport. – Worcester, Mass.: Clark Univ. Press, 1935. – Pp. 798–884.
21. Thomas, W.I. The Polish Peasant in Europe and America: A Classic Work in Immigration History / W.I. Thomas and F. Znaniecki.; edited by Eli Zaretsky. – Urbana and Chicago, IL: University of Illinois Press, 1996 – Pp. xvii + 127 p.